

NR 1 2023

DIALOG

ET TIDSSKRIFT FRA PETROLEUMSTILSYNET

SIKRING
I USIKRE TIDER

VÆR PÅ VAKT

Forsidebildet og flere av oppslagsbildene i denne utgaven av *Dialog* er laget av en bildegenerator basert på kunstig intelligens.

Bildegeneratorer, tekstroboter og virtuelle «venner» har brått blitt allemannseie på internett, noe som både forundrer, forbløffer, forarger – og skaper en viss uro.

I en undersøkelse gjennomført for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fra april i år, svarte 43 prosent av de spurte at de er bekymret eller svært bekymret for hvordan fremtiden påvirkes av kunstig intelligens. 25 prosent svarte at de ikke bekymret i det hele tatt.

Du trenger nok ikke teknisk utdanning for å finne faktafeil, verken på forsidebildet eller andre av de bildene den kunstige intelligensen produserte for oss.

Det vil alltid være forskjell på menneskelig og kunstig intelligens, men utviklingen går raskt, og det er grunn til å følge vaksomt med, både på teknologien i seg selv, hvem som bruker den og hvordan den brukes.

Årvåkenhet, å være på vakt, er et nøkkelord også når det gjelder samfunnsikkerhet og sikring, som er temaene i denne publikasjonen.

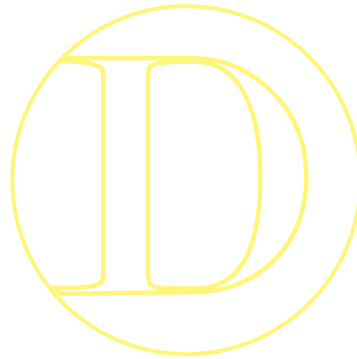
Russlands invasjon av Ukraina i 2022 har gitt økt oppmerksomhet om trusselbildet for petroleumssektoren, energisikkerhet i Europa og viktigheten av sikker drift på norsk sokkel.

Den har også gitt økt bevissthet om samfunnsikkerhet og sikring. Dette er oppgaver vi i Petroleurstilsynet (Ptil) har arbeidet med lenge. Ansvar har likevel fått ekstra tyngde nå.

I denne publikasjonen gir vi deg svaret på hva samfunnsikkerhet og sikring er, peker på noen viktige, dagsaktuelle dilemma og utfordringer og gir deg noen gode råd.

GOD LESNING!

Øyvind Midttun,
redaktør

INNHOOLD:

Sikre sammenhenger	4
Fakta: Ptils rolle	9
Samfunnssikkerhet i en ny tid	10
Fakta: Sikkerhetsloven	15
Trusler mot petroleumsvirksomheten	16
Fakta: NSM, PST og E-tjenesten	21
Usikre tider påvirker psyken	22
Fakta: Veileder om psykisk helse	29
På vakt for verdiene	30
Ro i en presset situasjon	34
Å stå støtt i en storm	36
Fakta: Økt overvåking av infrastruktur	41
Honnør til olje- og gassbransjen	42
Løypepengevirus ga viktig læring	44
Fakta: Styrket IKT-sikkerhet	50

AV EILEEN BRUNDTLAND

SIKRE SAMMENHENGER

Helhetlig risikoforståelse og god barrierestyling er fundamentet for god sikkerhet og sikring i usikre tider, mener Finn Carlsen, fagdirektør i Petroleumstilsynet (Ptil).

Krigen i Ukraina har alvorlige konsekvenser for energiforsyningen i Europa, og gassleveransen fra Norge er viktigere enn noen gang. Trusselnivået er endret for lang tid framover, og næringen og myndighetene må tilpasse sine tiltak og prioriteringer til en ny virkelighet.

Dette er noe av bakgrunnen for Ptils Hovedtema for 2023: *For sikker og stabil energiutvikling. Sammen og samtidig.*

For Ptil er det viktig at sikkerheten, inkludert sikring mot bevisste anslag, ivaretas i alle faser av petroleumsvirksomheten - og at dagens kvaliteter og erfaringer videreføres og tilpasses den nye energiindustrien.

Ptil har en sentral rolle som tilsynsmyndighet for sikkerhet i petroleumsvirksomheten. Ansvaret gjelder også for sikring og IKT-sikkerhet. (Illustrasjon: Midjourney)

HELHET

Ptil har en sentral rolle som tilsynsmyndighet for sikkerhet i petroleumsvirksomheten. Ansvarer gjelder også for sikring og IKT-sikkerhet.

- Petroleumsnæringen har så langt gjort en svært god jobb med sikkerhet og sikring, sier Finn Carlsen.

Han er opptatt av at det må tenkes helhetlig rundt risikobildet dersom Norge skal fortsette å være en stabil leverandør av gass til Europa.

- Selskapene må se sikkerhet og sikring i sammenheng. Vedlikehold og revisjonsstanser må gjennomføres som planlagt. Samtidig må selskapene ha god nok kapasitet og kompetanse til å håndtere uønskede situasjoner, både med hensyn til ikke-intenderte hendelser og bevisste angrep.

- Dronehendelsene i 2022 er et eksempel

på at sikkerhetsbildet kan endre seg raskt, og at vi som næring må være forberedt på det, sier fagdirektøren.

BARRIERER

Carlsen trekker særlig fram barriere-systemer, som petroleumsvirksomheten i Norge har arbeidet med over lang tid, som et viktig fundament for risikostyring.

- Den kunnskapen og kapasiteten selskapene har opparbeidet med tanke på styrking og vedlikehold av barrierer, bidrar også i arbeidet med sikring mot bevisste angrep, påpeker han.

- Dette gjelder særlig innenfor IKT-sikkerhet, hvor oppmerksomheten er stor både hos myndighetene og i næringen.

- Vi er spesielt opptatt av at de industrielle kontrollsystemene blir godt beskyttet, at barrierene rundt disse er robuste og tilpasset trusselbildet.

VIKTIGE ARBEIDSTAKERE

Carlsen framhever de ansatte som sentrale i sikringsarbeidet. Dette ble godt illustrert høsten 2022, da arbeidstakere på innretninger og landanlegg bidro til god rapportering av droneobservasjoner.

- Årvåkne medarbeidere er også særdeles viktige med tanke på blant annet cybersikkerhet og adgangskontroll, understreker han.

- Sikringsnivået i petroleumsvirksomheten defineres av både selskapenes systemer og av det hver enkelt bidrar med. Selskapene må derfor fortsette å prioritere relevant og tidsriktig informasjon til egne ansatte.

SAMARBEID

Carlsen understreker at det er viktig med deling av informasjon mellom partene, selskapene og myndighetene.

- Trusselbildet må beskrives, formidles

og forstås som grunnlag for å etablere og tilpasse tiltak, sier fagdirektøren.

- Samhandling mellom alle involverte parter er avgjørende for å forhindre og begrense bevisste anslag. ★

Fagdirektør Finn Carlsen i Ptil. (Foto: Anne Lise Norheim)

FAKTA:

PTILS ROLLE

Her finner du en kort oversikt over Ptils rolle i forbindelse med samfunnssikkerhet, sikring og totalforsvaret av Norge.

SAMFUNNSSIKKERHET

Samfunnssikkerhet handler om samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og som setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et utslag av tekniske eller menneskelig feil eller bevisste handlinger, også digitale.

Ptil er tildelt ansvar for samfunnssikkerhet innenfor petroleumsektoren. Dette er særlig knyttet til å bidra med situasjonsforståelse og risikobilde i og for virksomheten.

SIKRING

Ptil har myndighet til å gjennomføre systemorienterte og risikobasert tilsyn innenfor sikring. Tilsyn med innretninger til havs og landanlegg har vært den sentrale aktiviteten. Tilsynene til havs inkluderer logistikk-kjeden for personell og materiell gjennom heliporter og forsyningsbaser.

Petroleumslovens § 9-3 pålegger rettighetshavere å iverksette og opprettholde sikringstiltak for å bidra til å hindre bevisste anslag mot innretninger samt til enhver tid ha beredskapsplaner for slike anslag.

Hovedtemaene for sikringstilsynene er tekniske, organisatoriske og operasjonelle barrierer (ulike typer sikringstiltak), sikringsrisikoanalyser, sikringsplaner, styrende dokumentasjon, kompetanse og verifikasjon av beskrevne tiltak.

Sikringsarbeidet innebærer for Ptil også å ha tett kontakt med andre relevante myndigheter, selskapene og partene i næringen.

TOTALFORSVARET

Ptil bidrar også i totalforsvaret av Norge. Dette er en fellesbetegnelse for landets militære forsvar og den sivile beredskapen. Totalforsvaret omfatter støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn om forebygging, beredskapsplanlegging og operative forhold.

Målet med totalforsvaret er at samfunnet i alle typer kriser skal kunne opprettholde en fungerende nasjonal kriseledelse, håndtere mange skadde, sikre mat-, vann- og energiforsyning og kommunikasjons- og transportsystemer.

AV ØVIND MIDTTUN

Samfunns- sikkerhet i en ny tid

Hvordan skal samfunnet best organiseres for å beskytte enkeltmennesker og våre felles verdier? Samfunnssikkerhet er både vitenskap og politikk – og fullt av store dilemma.

På 1990-tallet, etter Berlinmurens fall og Sovjetunionens kollaps, var verden - sett fra et norsk perspektiv - et ganske fredelig sted. Krigsberedskap ble tonet ned i forhold til sivil beredskap, og Norge tok et oppgjør med «gammeldags» sikrings- og sikkerhetsarbeid fra den kalde krigens epoke.

Samfunnet var likevel sårbart. Flere hendelser, som orkanen som rammet Vestlandet nyttårshelgen 1992 og den store flommen på Østlandet i 1995, sammen med stadig økende teknologisk kompleksitet, gjorde det etter hvert tydelig at måten Norge hadde organisert arbeidet med å forebygge og håndtere ulykker og katastrofer på, ikke var god nok. Det var behov for økt kunnskap om hvordan de iboende truslene i det sivile samfunnet kunne møtes.

FRA POLITIKK TIL VITENSKAP

Begrepet *samfunnssikkerhet* kom for fullt inn i den offentlige samtalen gjennom utredningen fra det såkalte Sårbarhetsutvalget i 2000 (*NOU 2000: 24 Et sårbart samfunn— Utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet*).

Sårbarhetsutvalget ble ledet av tidligere statsminister Kåre Willoch, og skulle utrede samfunnets sårbarhet med sikte på å styrke samfunnets sikkerhet og beredskap.

- *Samfunnssikkerhet* var i utgangspunktet et politisk begrep som måtte fylles med vitenskapelig innhold, forteller Ole Andreas Hegland Engen, professor ved Institutt for sikkerhet, økonomi og planlegging ved Universitetet i Stavanger (UiS).

- Det tidlige begrepet for samfunnssikkerhet omhandlet hvordan man skulle organisere samfunnets sikkerhets- og beredskapsarbeid i en periode som ikke lenger var

så fokusert på statssikkerhet, men på samfunnets iboende trusler. Det handlet om å få et mer samfunnsmessig perspektiv på risikoutfordringene man stod overfor; naturkatastrofer, miljø og klima, og der den teknologiske dimensjonen var sentral, sier Engen.

- Man hadde snakket om totalberedskap og slike ting tidligere, men med *samfunnssikkerhet* løftet man det opp på et mer forvaltningsmessig nivå.

I den påfølgende stortingsmeldingen (St. mld. 17 (2001-2002) *Samfunnssikkerhet. Veien til et mindre sårbart samfunn*), som ble lagt fram i 2001, ble samfunnssikkerhet definert som «den evne samfunnet har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger».

Siden den gang er definisjonen og innholdet i begrepet justert og utvidet i flere omganger.

Utviklingen har vært hendelsesdrevet - av ulykker, katastrofer og angrep.

Samfunnssikkerhet er siden årtusenskiftet utvidet til å omfatte blant annet sikring og terror, altså samfunnets evne til å beskytte seg mot bevisste, ondsinnete handlinger – og omfatter samtidig sårbarhet med hensyn til teknologi, kritisk infrastruktur og klima og miljø.

Den foreløpig siste definisjonen av begrepet finner vi i St.mld. 5 (2020–2021) *Samfunnssikkerhet i en usikker verden*, som ble lagt fram for stortinget i 2020. Her omtales samfunnssikkerhet som «samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et utslag av tekniske eller menneskelige feil eller bevisste handlinger».

DEN «NORSKE» SAMFUNNSSIKKERHETEN

UiS har vært toneangivende i utviklingen av samfunnssikkerhet som eget fag. De var tidlig ute med å etablere studieprogram innenfor faget og har bidratt med mye kunnskapsutvikling.

- Da faget ble til tidlig på 2000-tallet, var det naturlig å bruke det som var utviklet innenfor industrisikkerhet, først og fremst petroleumsvirksomheten, med kunnskap om styring av risiko og teknisk sikkerhet og ikke minst erfaringene med den norske reguleringsmodellen, som jo Ptil er en del av. Den norske reguleringsmodellen skiller seg fra mange andre land, og legger blant annet til grunn at sikkerhetsstyring skal foretas i en bedrifts-demokratisk sammenheng, med samarbeid mellom partene og tillit som viktige dimensjoner.

- Den måten å tenke sikkerhet på som er utviklet i petroleumsvirksomheten, har utvilsomt påvirket den norske samfunnssikkerheten, sier Engen, og nevner det funksjonsbaserte regelverket, internkontrollen, selskapenes eget ansvar og prinsipper for risikostyring som viktige stikkord.

- Så er det jo et spørsmål om vi i det hele tatt kan kalle dette et eget fag. Risikofaget eller risikoviten-skapen har langt på vei blitt etablert som et eget fag; med egen metode og et eget teorifundament.

- Men samfunnssikkerhet er fortsatt preget av flerfaglighet. Det er en dose statsvitenskap, en dose sosiologi og en dose organisasjonsteori. Men vi jobber med saken, sier Engen.

SIKKERHET VERSUS FRIHET

Fordelene med høy sikkerhet og god beredskap må alltid vurderes opp mot andre goder og verdier.

I boken «*Perspektiver på samfunnssikkerhet*» fra 2021, trekker Engen og medforfatterne ved UiS fram en rekke dilemma, paradokser og utfordringer som kan oppstå i arbeidet med å forbedre sikkerheten i samfunnet. De argumenterer med at disse bør få større oppmerksomhet.

- Det fins mange dilemma knyttet til samfunnssikkerhet. Det kanskje viktigste er det som gjelder avveiningen mellom frihet og sikkerhet. Når staten

tar ansvar for å sikre borgerne, går det gjerne på bekostning av den enkeltes frihet. Man fjerner noen friheter for å kunne gi innbyggerne trygghet. Staten organiserer samfunnet på en slik måte at borgernes friheter og rettigheter koordineres, innskrenkes og styres.

- Dette er en klassisk diskusjon som også går rett inn i dagsaktuelle problemstillinger knyttet til sikring og beskyttelse mot villedede handlinger, påpeker Engen.

- Hver eneste gang vi beveger oss inn i perioder hvor sikkerheten og sikkerhetsproblematikk blir satt på dagsorden, vil denne diskusjonen komme opp i større eller mindre grad og i ulike typer sammenhenger.

- Med enhver trussel mot samfunnet vil de statlige aktørene stå overfor den utfordringen at tiltakene som kanskje er nødvendige for å beskytte borgerne, ikke nødvendigvis er i samsvar med de demokratiske verdiene vi liker å omgi oss med.

- Det er klart at personvern, overvåking, det å eventuelt ha noe kontroll på vår aktivitet på nettet, lagring av data, altså alle disse tingene som vi diskuterer knyttet til samfunnets sikkerhet, det vil alltid være forbundet med et slikt dilemma.

Innføring av sikkerhetsloven og utpeking av skjermingsverdige objekter konfronterer oss med denne typen problem - hvor tiltak som innføres, kan påvirke handlefriheten.

VERDILADET ARGUMENTASJON

- Og da er vi inne på det som gjerne kalles *sikkerhetisering* (*securitization*), altså at myndighetene bruker sikkerhet som argument for å utvide sine fullmakter eller vedta lover, sier Engen.

Verdiladede begreper som samfunnssikkerhet, sikkerhet og sikring både blir og kan bli brukt politisk for å oppnå gitte mål, sier han.

- Brukt politisk kan sikkerhetsmessige og verdimesseige forhold være vektige argumenter for å sette andre ting til side. Men tiltak har alltid en konsekvens, og *sikkerhetisering* stiller oss overfor noen dilemma. Det kommer man ikke vekk ifra.

HELHETLIG OM SIKKERHET OG SIKRING

Samfunnssikkerhet omfatter både *sikkerhet* og *sikring*, og selv om det finnes motsetninger mellom de to områdene, er det viktig å tenke og arbeide helhetlig med dem, mener Engen.

Mens sikkerhet dreier seg om forebygging av uhell og ulykker forbundet med lovlig aktivitet, handler sikring om forebygging av, tilsiktede hendelser - altså bevisste anslag.

- En åpenbar motsetning mellom sikkerhet og sikring ligger i åpenhetsprinsippet. Vi kan ikke snakke om sikring på samme måte som sikkerhet; det er ikke mulig å ha den samme informasjonsflyten. Og så er den andre, helt sentrale dimensjonen at når vi skal beskytte oss i en sikrings-sammenheng, så beskytter vi oss mot en potensiell villet og ondsinnet handling.

- Innenfor sikkerhetsområdet handler det om å få organisert oss på en best mulig måte, slik at risikoen reduseres.

- Men så er det jo grensesnittet, da. Sikkerhet kan påvirke sikring. Er ikke sikkerhetssystemene våre gode nok, kan det åpne for ondsinnede handlinger.

- Så sikkerhetsmiljøene må samarbeide med sikringsmiljøene. Det er tradisjonelt ulike miljøer, fagtradisjoner, risikotenking, lowverk og logikker involvert, men for å fungere optimalt, må dette harmoniseres.

UTFORDRER PARTSSAMARBEIDET

Mer omfattende sikringstiltak utfordrer også parts-samarbeidet, som tradisjonelt sett har vært svært viktig i det norske arbeidslivet, påpeker Engen.

- Når for eksempel fagforeningene ikke lenger blir bedt med på råd når det skal utarbeides nye sikringslover, fordi det som skal diskuteres er hemmeligstemplett, hva skjer da med toparts- og trepartssamarbeidet? Det er noen veldig sentrale tradisjoner som blir utfordret her.

Ole Andreas Hegland Engen, professor, ved UiS.
(Foto: Marie von Krogh)

EN NY TID

Samfunnssikkerhet ble utviklet i en litt fredelig periode, sett fra norsk perspektiv. Nå står Norge i en ny situasjon, og professoren mener samfunnssikkerhet er nødt til å finne sin plass i den diskusjonen som uvilkårlig kommer i det norske samfunnet, hvor sikring og sikringsproblematikk vil komme til å stå sterkere.

- Vi står nå i en situasjon med en ny type trussel, med tanke på Putins Russland, og det som eventuelt vil følge etterpå. Vi står også overfor hybride teknologiske trusler – og har en klimakrise som kommer til å eskalere.

- Både klimakrisen, digitalisering og en ny sikkerhetspolitisk situasjon medfører at samfunnssikkerhet må ta innover seg disse krisene på en konstruktiv og god måte.

- Utviklingen av samfunnssikkerhet må også avklares i forhold til problemstillinger knyttet til statssikkerhet, altså den operative, militære, territorielle sikkerheten, understreker Engen.

- Hvordan skal vi ivareta totalberedskapen samtidig som vi ivaretar forsvarsevnen? Dette er jo egentlig statssikkerhet og samfunnssikkerhet sett i sammenheng. ★

Kilder: Engen, et al (2021). Perspektiver på samfunnssikkerhet (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

FAKTA:

SIKKERHETSLOVEN

Hensikten med Lov om nasjonal sikkerhet (Sikkerhetsloven) er å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Loven skal bidra til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet, det vil si tilsiktede handlinger som direkte eller indirekte kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser.

Sikkerhetsloven bygger på en risikobasert tilnærming og stiller krav til at virksomheter underlagt loven kontinuerlig vurderer hvilken risiko virksomhetens verdier er utsatt for, og at nødvendige tiltak gjennomføres for å oppnå forsvarlig sikkerhet.

Truslene mot nasjonale sikkerhetsinteresser opptrer i ulike former. Sikkerhetslovens samlebetegnelse er *sikkerhetstruende virksomhet*.

Eksempler på sikkerhetstruende virksomhet vil typisk være fremmedstatlig etterretningsvirksomhet, sabotasje, terror, annen alvorlig kriminalitet som kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser, eller forberedelse til slik virksomhet.

I dette ligger også personell på innsiden som direkte eller indirekte, bevisst eller ubevisst, bidrar til at slik virksomhet kan lykkes.

Det pågår arbeid med å vurdere i hvilken grad deler av petroleumsvirksomheten skal utpekes som grunnleggende nasjonale funksjoner og underlegges sikkerhetsloven.

AV ØYVIND MIDTTUN

Trusler mot petroleums- virksomheten

De årlige trussel- og risikovurderingene for 2023 fra Etterretningstjenesten, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) peker alle på forhold som er relevante for petroleumssektoren i Norge.

(Illustrasjon: Midjourney)

Etterretningstjenesten støtter sivile norske myndigheter med informasjon og vurderinger om utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske forhold.

I rapporten *Fokus 2023* gir de sin analyse av status og forventet utvikling innenfor tematiske og geografiske områder som de vurderer som særlig relevante for norsk sikkerhet og nasjonale interesser. Rapporten tar for seg temaene Russland, Kina, internasjonal terrorisme og konfliktområder.

Etterretningstjenestens rapport, sammen med PSTs *Nasjonal trusselvurdering 2023*, beskriver internasjonale og nasjonale forhold som påvirker trusselbildet.

PSTs vurdering fokuserer på etterretningstrusselen, med særskilt vekt på russisk og kinesisk etterretning. De beskriver også politisk motivert vold – ekstremisme og trusler mot myndighetspersoner.

Etterretningen kan blant annet gjøres gjennom nettverksoperasjoner, rekruttering av kilder og digital og fysisk sabotasje, heter det i rapporten.

Risikovurderinger og sikkerhetstiltak må oppdateres i takt med endringer i risikobildet. Krigen i Ukraina har vist at vi må være forberedt på et bredt spekter av trusler.

CYBERSÅRBARHET

I rapporten *Risiko 2023* peker NSM på hvordan vi bør redusere sårbarheter for å gjøre jobben til trusselaktørene vanskeligere.

Phishing-angrep vil fremdeles være den enkleste og mest brukte framgangsmåten for å få tilgang til informasjon om en person eller virksomhet. NSM ser stadig utnyttelse

av menneskelige, teknologiske og organisatoriske sårbarheter for å understøtte ond-sinnede cyberoperasjoner mot flere norske virksomheter.

Digitale trusselaktører utnytter også sårbarheter som svake passord, utdatert programvare og manglende to-faktor-autentisering for å få urettmessig tilgang til IKT-systemer.

Trusselaktørene går ikke alltid direkte på virksomhetenes nettverk. Enkeltpersoner og tredjepartstjenester som virksomhetene er avhengige av, kan bli utnyttet fordi de blir ansett som enklere å angripe enn de egentlige målene, understreker NSM.

INNSIDERISIKO

Sikkerhetsmyndighetene vier innsiderisiko mye oppmerksomhet, og peker på at innsidevirksomhet kan oppstå gjennom hele ansettelsesperioden. Bakgrunnssjekk eller sikkerhetsklarering er derfor ikke et tilstrekkelig virkemiddel for å unngå dette, slås det fast. Temaene er behandlet mer utdypende i rapporten *Håndtering av innsiderisiko*.

Gode sektorvise og nasjonale situasjons- og trusselbilder krever en fungerende kjede som spenner fra årvåkenhet hos den enkelte, gjennom rapporteringssystemer hos selskapene og rapportering til myndighetene.

Når virksomhetene har rutiner for intern varsling, samt system for viderevarsling til Ptil, KraftCERT, PST eller NSM, er det enklere for ansatte å melde fra.

Ptil har inngått avtale med KraftCERT, som ivaretar den operative rollen som sektorvis responsmiljø for petroleumsnæringen. Alle cyberhendelser i sektoren varsles KraftCERT. ★

HVA MÅ VARSLES?

Mistanke om, forsøk på eller gjennomført sikringshendelse, digitalt eller fysisk, skal varsles.

HVA SKAL VARSLES TIL PTIL?

Styringsforskriften § 29 angir kravene for varsling og melding om fare- og ulykkessituasjoner. Dette gjelder også for cyber- og sikringshendelser.

Skjemaet finnes på

<https://www.ptil.no/kontakt-oss/varsle-oss/>

HVORDAN VARSLER DU

ANDRE MYNDIGHETER?

Cyberhendelser: cert@kraftcert.no

Sikkerhetstruende virksomhet og hendelser: varsel@nsm.no eller nettsiden til PST: www.pst.no/tips-oss

Vær tydelig på om det er et tips, anmeldelse eller behov for bistand.

RÅD OG VEILEDNING

Benytt næringslivskontaktene i ditt politidistrikt

<https://www.politiet.no/kontakt-politiet/naringslivskontakter/>

FAKTA:

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)

NSM er Norges direktorat for forebyggende nasjonal sikkerhet. Direktoratet gir råd om og gjennomfører tilsyn og andre kontrollaktiviteter på sivil og militær side knyttet til sikring av informasjon, systemer, objekter og infrastruktur av nasjonal betydning. NSM har også et nasjonalt ansvar for å avdekke, varsle og koordinere håndtering av alvorlige IKT-angrep.

«Risiko»-rapporten er NSMs årlige vurdering av risikobildet for nasjonal sikkerhet. I rapporten vurderer NSM hvordan sårbarheter i norske virksomheter og samfunnsfunksjoner påvirker risikobildet, i lys av trusselbildet som er trukket fram av Etterretningstjenesten og PST. Rapporten anbefaler også tiltak for å redusere risiko forbundet med sikkerhetstruende virksomhet.

Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste, underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet.

PST identifiserer og vurderer trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og ekstremisme. Vurderingene skal bidra i utformingen av politikk og støtte politiske beslutningsprosesser.

PSTs årlige trusselvurdering er en del av tjenestens åpne samfunnskommunikasjon der det redegjøres for forventet utvikling i trusselbildet.

Etterretningstjenesten

Etterretningstjenesten (E-tjenesten) er Norges utenlands-etterretningstjeneste. Tjenesten er underlagt forsvarssjefen, men arbeidet omfatter både sivile og militære problemstillinger.

E-tjenestens hovedoppgaver er å varsle om ytre trusler mot Norge og prioriterte norske interesser, støtte Forsvaret og forsvarsallianser Norge deltar i og understøtte politiske beslutningsprosesser med informasjon av spesiell interesse for norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik.

I den årlige vurderingen «*FOKUS*» gir E-tjenesten sin analyse av status og forventet utvikling innenfor tematiske og geografiske områder som tjenesten vurderer som særlig relevant for norsk sikkerhet og nasjonale interesser.

AV EILEEN BRUNDTLAND

USIKRE TIDER PÅVIRKER PSYKEN

Forsvaret har i mange år jobbet systematisk for å ivareta soldatenes psykiske helse. Kan militære metoder for stressmestring også hjelpe oss andre når krig og kriser dominerer?

(Illustrasjon: Midjourney)

Madlaleiren i Stavanger, i et bygg med et enkelt, rødt kors over døra, holder orlogskaptein Jon Fauskanger Bjåstad til.

Han er psykologspesialist ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring i Forvarets sanitet. Han vet mye om hvordan usikre tider påvirker psyken - og hva som skal til for å ivareta egen psykisk helse når krig og kriser dominerer nyhetsbildet.

Kort tid etter at Russland invaderte Ukraina i februar 2022, publiserte Bjåstad og kollegene ved instituttet en egen veileder om psykisk helse, basert på prinsippene som brukes for stressmestring i Forsvarets ulike operasjoner.

Psykologspesialist Jon Fauskanger Bjåstad.
(Foto: Gunlaug Leirvik)

- Kort oppsummert handler veilederen om å være bevisst hvordan du konsumerer nyheter, at du minner deg selv på at du gjør en viktig oppgave, at du lærer deg å kjenne igjen hvordan tankene dine påvirker følelsene dine og at du passer på å ta i bruk ditt sosiale støttenettverk, sier Bjåstad.

- Og så handler det om å søke hjelp hvis du

har behov for det, presiserer han.

- Da vi ga ut veilederen, visste vi ikke hvor bekymret folk var, og vi visste heller ikke hvordan krigen ville utvikle seg. Vi ser nå at veilederen fremdeles er aktuell, og derfor fortsetter vi å vise til den. Ingenting her er nye tanker, men vi vet at rådene virker (se side 29).

ÅPENHET

Så hva er viktig å gjøre for å klare å holde stressnivået på et akseptabelt nivå?

- Vi kan snakke om to ting: Det ene er individtiltak, hvor den enkelte lærer seg stressmestring. Det andre er tiltak på systemnivå, hvor det jobbes med arbeidsmiljøet og åpenhetskultur. Vi vet at godt arbeidsmiljø, gode ledere, en fungerende bedriftshelsetjeneste og systemer som for eksempel makkertjeneste, virker forebyggende, påpeker Bjåstad.

Makkertjeneste er et forsvarsbegrep som beskriver hvordan to soldater skal passe litt ekstra på hverandre i felt.

- Det å ha noen du kan komme til når du har bekymringer, er viktig. Vi vet også at stresset bygger seg opp fortere dersom du for eksempel har belastninger hjemme, samtidig som du er ute på oppdrag. Det kalles kumulativt stress, og er en viktig faktor når stresset tar overhånd.

Her trekker Bjåstad paralleller til oljebransjen:

- Offshorearbeidere er også lenge borte fra familien, lever tett på andre, har begrenset bevegelsesfrihet og er derfor prisgitt et godt arbeidsmiljø.

SNAKKER MED ALLE

God og åpen dialog er derfor sentralt for å avklare om folk er bekymret. Da kan en kartlegging være lurt.

- Kanskje burde medarbeidersamtalen inne-

holde et punkt om hvordan den enkelte vurderer risiko i jobbsituasjonen? Selv om de fleste kanskje ikke bekymrer seg noe særlig, kan det være nødvendig å treffe den gruppen som ikke deler med andre at de er engstelige og stresset.

Bjåstad har lang erfaring med å besøke soldater på utenlandsoppdrag. Der kalles alle inn til obligatoriske psykologsamtaler. Da senkes terskelen for å kunne snakke om vansker.

- Vi ber ikke de som har problemer om å rekke opp hånden. Vi snakker med alle. Da er det satt i system og det skapes en relasjon som gjør at det enklere for folk å komme tilbake hvis de har behov for det senere. Vi har også samme type oppfølgingssamtale når soldatene er på vei hjem, i tillegg til en oppfølgingssamtale ett år senere.

FØLELSESSTYRT

Bjåstad har forståelse for at mange opplever økt frykt etter at krigen i Ukraina startet. Samtidig er det viktig å minne seg selv på at vi ikke har noen direkte trussel mot Norge i dag.

- Vi mennesker er forskjellige i måten vi oppfatter risiko på. Noen av oss er mer styrt av følelser enn andre. Denne følelsesstyrte risikovurderingen går mye kjappere enn den mer logiske og sannsynlighetsberegningende vurderingen. Følelsene som situasjonen setter i gang, prioriteres først, mens logikk og resonnering kobles på senere.

- Det er noe å tenke på i disse dager, når vi hele tiden er omgitt av bilder fra media som gjerne trigger den følelsesstyrte hjernen, påpeker han.

Et viktig råd handler derfor om fakta og hvordan vi bør lese og forholde oss til informasjon fra ulike medier.

- Jeg tror det er lurt å være bevisst på hvor

og når vi leser nyheter, fordi vi kan bli overveldet av synsinntrykk og mengde. Vi mennesker er anlagt slik at hjernen vår leter etter trusler og risiko. Det kan derfor være nyttig å ikke sjekke nyheter i det du står opp og like før du legger deg. Da er det psykologiske forsvaret litt dårligere enn når du er våken, advarer Bjåstad.

BALANSE

Balansen mellom å både ha økt årvåkenhet, samtidig som man beholder roen, kan også være krevende.

- Vi vil at soldater som er ute i en operasjon, skal være påskrudde. De skal ha oppmerksomheten rettet mot mulige trusler. Det er de trent på og drillet i. Samtidig er vi opptatt av at de skal skru av når de kommer hjem. Det er viktig for å unngå problemer som for eksempel post-traumatiske stress-symptomer.

Dette skillet mellom årvåkenhet og avkobling er like viktig i andre bransjer.

- Hvis du hele tiden bekymrer deg, vil du til slutt nå et punkt hvor årvåkenheten fører til en så stor stressreaksjon at du ikke fungerer. Da har du ikke et godt sikkerhetsfokus, sier psykologspesialisten.

MENINGSFULLT

Det finnes en rekke teknikker å bruke for å redusere stress. Å lære seg å kjenne igjen når man kommer inn i energitappende grubling, er sentralt. Da er handlingsregler nyttig, som for eksempel å gå i gang med en aktivitet, eller å sette av bekymringstid på slutten av dagen. Stress setter seg gjerne i kroppen, så det å lære seg pusteteknikker eller for eksempel avspenningsøvelser, kan være nyttig.

- Og så er det viktig å huske at ikke alt stress er dårlig stress. Vi vil jo gjerne ha litt stress for å

være aktivert, legger Bjåstad til.

Det kan også være lurt å minne seg selv på det meningsfulle i arbeidet man gjør. Oljebransjen har for eksempel en viktigere rolle enn noen gang med tanke på å sikre energiforsyning og velferd til Europas befolkning.

- Når vi står i noe som gir mening, tåler vi i større grad å stå i usikkerhet.

KOLDTBORD AV REAKSJONER

God informasjon har også en viktig funksjon. Forsvaret jobber mye med å forberede soldatene på hva som er normale reaksjoner.

- Når soldatene har fått informasjon om hvordan de kan reagere i ulike situasjoner, blir de heller ikke like bekymret over det vi kaller

normalreaksjoner, forklarer militærpsykologen.

- Vi har ofte gruppesamtaler om dette, fordi folk gjerne blir bekymret over sine egne reaksjoner. Derfor er normalperspektivet, det å lære folk at det er et koldtbord av muligheter for hvordan du kan reagere, så viktig. Det finnes en rekke forskjellige reaksjoner som er normale etter at du har stått i en tøff situasjon.

- Det å vite at det er normalt å kjenne på stress og at andre også gjør det, er kanskje lettere å akseptere når du vet at du ikke er den eneste. På den måten kan informasjon virke stressdempende, for det hjelper deg til å tenke at andre også har det sånn, og at dette er normalt. ★

*Forsvarets veileder om
psykisk helse kan du
lese på side 29.*

Å få til balanse mellom økt årvåkenhet, samtidig som man beholder roen, kan være krevende. Det er like fullt viktig, ikke bare i forsvaret, men også i andre bransjer. (Illustrasjon: Midjourney)

FAKTA:

Krigen i Ukraina gjør inntrykk på oss alle.

Hva er lurt å gjøre i denne perioden for å ivareta egen psykisk helse?

I forbindelse med krigen som nå pågår i Ukraina blir vi alle eksponert for nyheter og bilder av krigshandlinger som rammer uskyldige. Noen vil kunne kjenne på økt grad av bekymring, og andre ikke. Begge deler er normalt å oppleve. Det finnes en rekke ting som kan være lurt å gjøre for å ivareta egen psykisk helse i en slik situasjon.

Forhold deg til fakta. Vi har alle et informasjonsbehov og det er forståelig, men prøv å vær kildekritisk (spesielt til sosiale medier) når du holder deg informert om krigen. Bruk gjerne større nyhetskanaler som NRK o.l., samt kilder som Forsvaret.no. Begrens gjerne hvor ofte du leser nyheter til noen tidspunkter ila dagen, og unngå nyhetslesing når du skal legge deg og rett etter du har våknet. Oppretthold en god «skjerm-hygiene», der du tar gode pauser fra skjermtid underveis. Bruk av sosiale medier som nyhetskilder der man bl.a. eksponeres for mye videomateriale kan for noen gi mer uro enn bruk av tradisjonelle medier som har redaksjonell behandling og faktsjekkning. Selv om vi ikke har en direkte militær trussel mot Norge, så kan media eksponeringen bidra til at noen overvurderer trusselbildet for oss i Norge og gi unødvendig bekymring. En bør forholde seg til informasjon som bygger på fakta og ikke rykter. Husk at vi har eget personell i Forsvaret som vurderer sikkerhetssituasjonen i Norge og som gir oss god informasjon.

Husk at du gjør en viktig oppgave. Forsvaret har en viktig rolle i å sørge for trygghet for landet og for våre innbyggere der du spiller en betydningsfull rolle og funksjon. Den rollen er viktig, selv i situasjoner når trusselen mot Norge ikke er forhøyet.

Vurder dine egne tanker. Vi har alle en pågående «indre samtale» med oss selv gjennom våre tanker. Vår hjerne er

laget for å beskytte oss, og derfor er det vanlig at hjernen vår setter søkelys på mulige trusler. Det kan være viktig å være bevisst på at vi derfor kan ha en tendens til å overdrive sannsynligheten for at noe farlig skjer, og samtidig undervurdere egen mestring. Så prøv å evaluer om det du tenker er sannsynlig eller ikke. Måten vi tenker omkring krigen i Ukraina vil kunne påvirke følelsene våre, våre kroppsreaksjoner og våre handlinger. En bevisst vurdering av egne tanker kan ha en positiv effekt på våre følelser. Hvis du bekymrer deg mye, kan det være nyttig å lese mer om noen teknikker som kan hjelpe som vi har laget eget informasjonsskriv på ([les mer her](#)).

Oppretthold kontakt med dine sosiale relasjoner. Sosial kontakt gir oss mulighet til fellesskap der vi kan dele våre tanker og måter å håndtere ting på. Fortsett å gjøre det du pleier å gjøre av fritidsaktiviteter og ha sosial kontakt med andre. Gjør noe hyggelig for andre og bidra til å gi andre en følelse av fellesskap.

Søk hjelp hvis du har behov for det – ikke bli sittende alene med større bekymringer. Engstelse er en normal og naturlig reaksjon i møte med usikkerhet. Men får du reaksjoner som er plagsomme og hindrer deg i hverdagen/tjenesten er det viktig å søke hjelp. Dette kan gjøres sivilt, gjennom militær leder eller direkte gjennom militær sykestue.

Informasjonsskriv utarbeidet av:

Jon Fauskanger Bjåstad, Morten Wiig Bjorland, Andreas Nordstrand, Morten Tvedt, Evelyn-Rose Saus, Trine Dalen, Arnold Myrvang og Erik Salvador ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring (IMPS), Forsvarets sanitet (FSAN).

Ferdig versjon er datert 10.03.22.

AV EILEEN BRUNDTLAND

På vakt for verdiene

Norges posisjon som gassleverandør til Europa gjør at sikkerhet og sikring står i en særstilling. For Jannicke Nilsson i Equinor har jobben aldri vært viktigere.

Jannicke Nilsson er konserndirektør for sikkerhet, sikring og bærekraft i Equinor og jobber tett på dagens krevende trusselbilde.

- Den umenneskelige situasjonen vi møter gjennom nyhetene fra Ukraina preger meg selvsagt som menneske, men også som leder - med tanke på det ansvarsområdet jeg har, sier hun.

Krigen i Ukraina har alvorlige konsekvenser for energiforsyningen i Europa. I 2022 var Norge den klart største leverandøren av naturgass til kontinentet. Det gjør at den sikkerhetspolitiske verdien av norsk petroleumsvirksomhet øker – og med det også kravene til næringens største leverandør, Equinor.

- Krigen er svært alvorlig og dramatisk. Samtidig understreker den betydningen av hvor viktig Equinor er som pålitelig leverandør av energi til Europa, sier Nilsson.

ØKT TRUSSEL

I mars 2022, like etter Russlands invasjon av Ukraina, slo Politiets sikkerhetstjeneste (PST) alarm om økt trussel mot norsk olje og gass. I september brakte sprengningen av Nord Stream 1 og 2 krigen enda nærmere.

- Sabotasjeaksjonen mot Nord Stream-rørledningene viste hvor langt noen er villige til å gå. Det understreket alvorret og at behovet for å gjøre tiltak har blitt enda større, påpeker Nilsson.

Trusselvurderingene fra norske sikkerhetsmyndigheter er et viktig utgangspunkt for selskapets sikringsarbeid.

- I tillegg ser vi også utenfor Norge. Hva skjer på cyberområdet? Hvor er det krig i verden? Hva skjer av endringer? Basert på ulik informasjon lager vi så våre egne trusselvurderinger. Disse får stor betydning for risikovurderingene som legges til grunn for virksomheten, forteller hun.

- Akkurat nå er gassverdikjeden til Europa en svært viktig del, på grunn av verdien den skaper.

Nilsson er samtidig klar på at beskyttelse av mennesker trumfer alt - både miljø og økonomiske verdier.

- Det skal være trygt å jobbe i og for Equinor, fastslår hun.

ERFARINGER FRA SIKKERHET

Selskapet lærte mye etter terroraksjonen i In Amenas i Algerie i 2013, hvor 40 mennesker mistet livet. Fem av disse var ansatt i Statoil (dagens Equinor).

I etterkant av angrepet ble selskapets sikringsarbeid gransket, både internt og eksternt, og en rekke tiltak ble iverksatt. Blant annet ble sikringsområdet løftet inn i konsernets ledelse og delt inn i tre områder: Fysisk sikring, IKT-sikring og personellsikring.

- Det har skjedd mye siden In Amenas. Vi har fått en langt mer helhetlig tilnærming til sikringsarbeidet, hvor vi nå ser at disse tre områdene i større grad smelter sammen. Samtidig jobber vi risikobasert, hvor vi setter inn mest innsats der vi mener vi har størst risiko. Bevisste angrep har blant annet vært definert som en av hovedrisikoene for oss som selskap lenge før krigen i Ukraina, sier Nilsson.

Denne risikobaserte tilnærmingen er en arv etter mange tiår med systematisk sikkerhetsarbeid i selskapet. Nilsson ser en stor nytteverdi i erfaringene.

- Det er relativt enkelt å overføre læringen fra sikkerhet til sikring, og vi bruker mange av de samme prinsippene på begge områder. Vi legger tyngden i arbeidet på hva vi kan

gjøre før noe inntreffer. I tillegg har vi gode planer dersom noe skulle skje.

- Dette er spesielt viktig nå innenfor cyber-sikring, hvor vi ser en stadig økning i angrep rundt omkring i verden. Vi kan ikke anta at det aldri skal skje oss, derfor må vi være forberedt på å gjøre alt vi kan for å unngå et angrep. Samtidig må vi være forberedt på hva vi skal gjøre dersom det skulle skje, påpeker hun.

Selskapet jobber også mye med fysisk sikring av undervannsinfrastrukturen på sokkelen. I tillegg til flere tusen kilometer rørledninger, danner elektriske kabler, internett- og kommunikasjonskabler et omfattende nettverk på havbunnen. Disse må beskyttes, og det gjøres nå mye teknologiutvikling på området.

ANGREPSFLATEN VOKSER

Den største sikringsutfordringen selskapet står overfor handler imidlertid om en stadig økende angrepsflate. Det er en konsekvens av økt kompleksitet og flere involverte aktører.

- Vi har blitt et bredere energiselskap, noe som betyr at vi jobber med flere verdikjeder og med flere leverandører og underleverandører. Samtidig blir vi mer digitale og får dermed flere oppkoblinger mot nettverkene våre, forklarer Nilsson.

Jannicke Nilsson, konserndirektør i Equinor. (Foto: Equinor)

Hun opplever at alle leverandører jobber godt med sikring, enten det er snakk om cyber-sikkerhet, fysisk sikring eller personellrisiko.

- Jeg tror at alle som jobber i denne industrien, er klar over at vi er en utsatt bransje nå.

- Vi stiller konkrete krav til sikring når vi inngår kontrakter, avhengig av hvilke posisjoner og områder leverandøren skal jobbe i. Det viktigste er likevel å samhandle og dele informasjon, slik at vi bygger kompetansen i fellesskap.

INNSIDERE

Innsiderisiko har ved flere anledninger blitt trukket fram som en trussel av myndighetene. Også dette området har fått økt oppmerksomhet de siste årene.

- Vi har en tillitsbasert kultur, og det skal vi fortsette å ha. Samtidig må vi være bevisste på at det kan være aktører som ønsker å hente ut informasjon fra oss som selskap.

- Vi gjør grundige vurderinger rundt nyansettelser. De aller fleste er imidlertid allerede ansatte, derfor er det viktig å identifisere hvilke posisjoner i selskapet som kan være mest interessante for andre aktører å ha tilgang til. Vi jobber også systematisk med kompetansebygging hos ledere, slik at de er observante og kan være tidlig ute med avklarende samtaler.

BEHOV FOR Å DELE

Grunnverdiene i Equinor handler om åpenhet, samarbeid, omtenkksomhet og mot.

- Disse ligger til grunn for alt vi gjør – også hvordan vi jobber med sikring, sier Nilsson.

- Det er viktig for oss å være åpne rundt det aller meste, selv om det selvsagt er detaljer rundt sikringsaker vi ikke deler.

Informasjonsbehovet har vært stort det siste året, både hos de ansatte og hos pårørende.

- Da krigen startet, opprettet vi et strategisk prosjektteam for å se på hvordan vi best kunne jobbe på tvers. Faste møter med både verne-

tjeneste og fagforeninger ble etablert, for å sørge for at informasjonen skulle flyte så åpent som mulig. Her har vi fått innspill på hvor vi må være åpnere og på hvilke områder vi må dele mer informasjon. Vi legger vekt på å gi informasjon til de ansatte, slik at de har fakta å dele med familiene sine.

Samarbeidet både internt i Equinor og med andre myndigheter har også blitt forsterket gjennom året som har gått.

- Vi har hatt et godt samarbeid med Petroleumstilsynet over lang tid. Nå omfatter dette samarbeidet i større grad også departementene, E-tjenesten, PST, NSM, politi og Forsvaret. Det er også viktig at vi involverer leverandører og andre, som for eksempel Gassco, slik at vi jobber i fellesskap rundt hele verdikjeden.

ALDRI GODT NOK

Nilsson er fornøyd med at den systematiske jobben som er gjort over lang tid, har gjort selskapet bedre i stand til å vurdere hva som er de viktigste områdene å jobbe med. Hun minner likevel om at situasjonen er i stadig utvikling. Det stiller strenge krav til ny kompetanse, både i industrien og hos myndighetene.

- Vår viktigste prioritet er å ivareta de som jobber i og for Equinor. Da må vi fortsette å jobbe systematisk og samarbeide – og ikke glemme at det som var godt nok i forrige uke, ikke er godt nok neste uke. ★

Ro i en presset SITUASJON

Hvordan opplever arbeidstakerne å gå på jobb i en bransje hvor søkelyset på sikring og sikkerhet er større enn noen gang? Vi har spurt representanter fra IndustriEnergi (IE) og Tekna.

Hadde jeg fått spørsmål om sikrings-situasjonen for et halvt år siden, ville jeg nok sagt at mange følte på en viss frykt knyttet til å jobbe offshore - med tanke på droneobservasjonene og krigen i Ukraina. Nå har imidlertid situasjonen roet seg, sier Henrik Solvorn Fjeldsbø, forbundssekretær i IE og medlem av Sikkerhetsforum.

Han påpeker at dagens situasjon ikke bare er forbundet med negativitet.

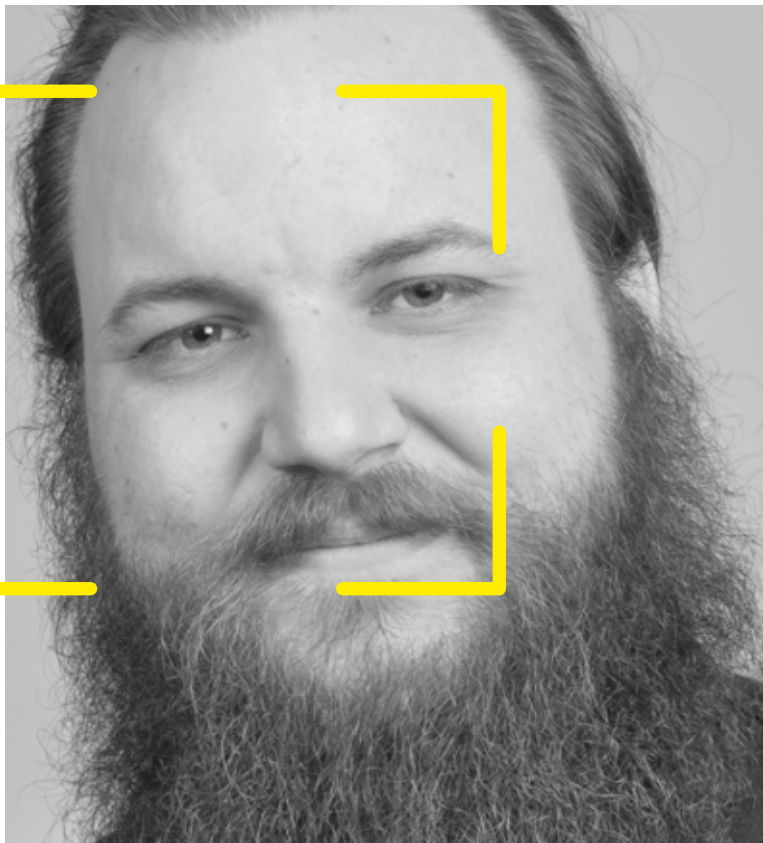
- Norge er nå den største leverandøren av gass til et Europa i krise. Det har gjort oss mer bevisste på at vi jobber i en særskilt samfunnsnyttig industri. Den politiske vinden og folkeviljen til å opprettholde olje- og gassindustrien, har også skiftet.

- Vi opplever at mange er mer vennlig innstilte til bransjen vår i dag, og at flere ser at det grønne skiftet ikke er så enkelt som å bare legge ned olje- og gassindustrien, sier Fjeldsbø.

SAVNER ÅPENHET

Forbundssekretæren i IE er imidlertid tydelig på det er utfordrende at mye informasjon om sikring krever sikkerhetsklarering. Fjeldsbø har selv erfart at partene får informasjon fra hver sin kant. Og selv om alle sitter med samme informasjon, er det likevel umulig å diskutere den åpent i felles møter.

Forbundssekretær
Henrik Solvorn Fjeldsbø i IE.
(Foto: Gunlaug Leirvik)

Tekna-tillitsvalgt Peter B. Sabel.
(Foto: Gunlaug Leirvik)

- Vi må våge å spørre om hvilke risikoer som må være åpne, og hvilken læring vi nå kan dra ut av at vi ikke kan diskutere utfordringene fritt.

- Trepertssamarbeidet er basert på åpenhet, tillit og dialog, og at vi i felleskap finner de beste løsningene. Når så mye informasjon er hemmelig, begrenser det måten vi jobber på. Vi får ikke alle de gode innspillene vi kunne fått.

- Men det er klart – dette er en unik situasjon. Vi har aldri vært borti noe lignende, påpeker Fjeldsbø.

- Spørsmålet blir derfor hvilke prosesser vi nå må ha for å kunne dele mer informasjon dersom vi havner i en liknende situasjon senere.

BEHOV FOR INFORMASJON

Peter B. Sabel, tillitsvalgt for Tekna i Equinor og medlem av Sikkerhetsforum, minner om at industrien har opplevd trusler tidligere, blant annet i forbindelse med demonstrasjoner og aksjoner fra diverse grupper.

- Situasjonen som oppsto i 2022, er likevel i en annen kategori. Noen arbeidstakere kjente nok på det da landanleggene ble satt under bevokning av bevæpnede soldater fra Heimevernet. Mitt inntrykk er imidlertid at det gikk seg til, og at de ekstra vaktene fort ble en del av den nye normalen.

I perioden etter dronehendelsene og

sabotasjen på Nord Stream-rørledningene, kom det mange spørsmål fra medlemmene til Teknas tillitsvalgte.

- Bedriftene tok behovet for informasjon på alvor. Spørsmålene stilnet derfor raskt. Vårt inntrykk er at de aller fleste ansatte har forståelse for nødvendigheten av sikringstiltak, sier Sabel.

- Sentrale tillitsvalgte opplever at det har vært regelmessig, god og åpen dialog gjennom hele perioden - så åpent som mulig når det gjelder sikring. Vi forsøker å formidle dette videre til andre tillitsvalgte og våre medlemmer.

GODT PARTSSAMARBEID

Sikring, og spesielt IKT-sikkerhet, har hatt mye fokus i industrien en stund. Sabel mener at trepartssamarbeidet har fungert godt.

- Sikkerhetsforum har hatt en egen arbeidsgruppe om digitalisering, HMS og partssamarbeid. De leverte en svært god rapport i 2022, inkludert en del anbefalinger for videre forbedring.

- Enkelte føler nok situasjonen mer på kroppen og psyken enn andre, og det er viktig at disse blir godt ivaretatt, understreker Tekna-representanten.

- Men vi opplever at dette generelt sett har gått bra. ★

AV OLAV HOVE

Å STÅ STØTT I EN STORM

Energikrise i Europa og sabotasjeangrep på Nord Stream 1 og 2. Det første året som nyansatt i Gassco ble alt annet enn hva den nye kommunikasjonslederen hadde sett for seg.

Da Linda Nordbø tok fatt på jobben i Gassco høsten 2021, hadde hun et klart bilde på hvordan det skulle bli. Etter mange år med deadline-styrt arbeid, bestemte småbarnsmoren seg for å gå inn i en stilling som var mer familievennlig. Hun så for seg en jobb der hun i stor grad kunne styre sin egen hverdag.

Stort mer feil kunne hun nesten ikke tatt.

Gassco holder til på Karmøy i Rogaland. Midt i et område av Norge som absolutt må kalles vakker, men der frasen «furet, værbit» er lett å ty til. Kontorbygget på Bygnes skriker heller ikke etter oppmerksomhet i et åpent landskap, der hav og elementer skaper en dramatisk ramme.

- Dette er egentlig et godt bilde på slik Gassco skal være, sier Randi Viksund.

- Selv om det stormer rundt oss, skal det være rolig, fokusert og relativt anonymt.

Viksund er leder for stab og forretningsstøtte i Gassco, og det var hun som ansatte Linda Nordbø - og som gav henne så utilsiktede falske forhåpninger om stillingens innhold og omfang. Viksund visste at oppmerksomheten mot selskapet alltid har vært ganske liten, og at hun nå ansatte Nordbø i en stilling på en arbeidsplass der folk alltid får jobbe med å oppfylle Gasscos mandat: Å levere gass, stabilt og sikkert, til Europa.

Men så kom stormen.

Russlands invasjon av og krig mot Ukraina, førte Europa inn i en energikrise, som igjen gjorde at søkelyset på norsk petroleumsnæring økte kraftig.

- Vi kjente på at noe var i gjære allerede i slutten av 2021. Det anstrengte energimarkedet og de stadig reduserte leveransene fra Russland indikerte dette, Det var en storm under oppbygging, forteller Viksund.

FØR OG ETTER NORD STREAM

For Linda Nordbø var overgangen til ny jobb fin. Hun merket riktig nok at oppmerksomheten økte, og at interessen for Gassco sin rolle i et endret kapasitetsbilde var økende. Men det var ikke før eksplosjonene på Nord Stream 1 og 2 i Østersjøen at det virkelig ble travelt å være kommunikasjonssjef.

Den dagen det skjedde, var ikke Nordbø på jobb. Hun hadde reist til Oslo for å prøve brudekjole.

- Jeg hadde akkurat landet på Gardermoen da nyhetene om Nord Stream kom, og jeg forstod raskt at dette var alvor. I løpet av de første timene ringte telefonen min ustanselig. Det var bare å komme seg hjem.

Mens kommunikasjonssjefen tok tak i den store mengden henvendelser fra inn- og utland, måtte Randi Viksund og resten av ledelsen i Gassco fokusere på det store bildet:

- Min første innskytelse var at dette ikke er våre gassledninger. Men så forstod vi jo at hendelsen ville få betydelige konsekvenser også for oss, sier Viksund.

- Så vi måtte sortere, og vi var raskt ute med å stille oss spørsmålene: Hva er viktig nå, og hva er vår oppgave?

Det ble besluttet at kontrollrommet, selskapets hjerte, skulle skjermes. Her skulle det ikke tillates besøk, det skulle fokuseres på de daglige oppgavene. I kontrollrommet styres gasseksporten gjennom rørledningene fra Norge. For å levere gass etter avtalt mengde og spesifikasjoner, er det mange arbeidsoppgaver som må gjennomføres. En må ha oversikt og kjenne de fysiske forutsetningene for gass-transport i sanntid. Ulike gass-strømmer må blandes for å få riktig kvalitet, og en må vite hvilke volumer som er tilgjengelige.

- Det er komplekst, det krever konsentrasjon og ro. Derfor måtte kontrollrommet skjermes, sier Viksund.

Og så skulle de ansatte informeres og trygges. I en kaotisk første fase etter gasseksplisjonene, ble dette et viktig suksesskriterium, forteller hun. Med 20 års erfaring fra selskapet, kjenner hun organisasjonen godt. Men nå stod hun i en helt ny situasjon. Riktig nok hadde de øvd mye på lignende scenarier, men dette var ingen øvelse.

- Vi håndterte den første fasen veldig godt etter mitt syn, og det er ikke tilfeldig. Dette var en situasjon vi hadde øvd på, derfor var vi forberedt.

MEDIESTORM

- Roen i kontrollrommet har fascinert meg fra dag én, forteller Linda Nordbø. Det at jeg kunne se at den samme roen var intakt også etter Nord Stream-hendelsene, var beroligende. Roen prøvde jeg også å ta med meg i mitt møte med pressen.

Henvendelsene til den fire personer store kommunikasjonsavdelingen var mange, og antallet økte time for time. Det måtte prioriteres å svare norske medier og medier som holder til i de markedene som mottar norsk naturgass.

I denne første fasen opplevde Nordbø at veldig mange av spørsmålene handlet om kapasitet. Kunne Norge øke sine leveranser i så stor grad at en kunne unngå at energikrisen ble enda større?

- Spørsmålene var ganske like fra alle som tok kontakt. Det var stort sett det samme vi kommuniserte til alle. Vi drev med faktadeling, og prøvde å bidra til ro.

Men ettersom dagene gikk, merket Linda at det var en forskjell mellom norsk og utenlandsk presse.

- De utenlandske var opptatt av forsynings-sikkerhet, mens de norske fokuserte på kapasitet og sikkerhet. Det var få spørsmål om gass fra norsk presse.

ER INFRASTRUKTUREN TRYGG?

Gassco har i dag i overkant av 350 ansatte, og har som operatør ansvar for sikker og effektiv transport av gass fra norsk sokkel. I tillegg har de et overordnet ansvar for drift og utvikling av infrastrukturen i gasstransportsystemet. Dette systemet er et nettverk med over 8800 kilometer gassrørledninger

Og nettopp infrastrukturen og sikring ble det etter hvert stilt flere og flere spørsmål om til Nordbø og hennes avdeling.

- Vi merket jo fra norske medier at spørsmålene gikk fra kapasitet over til sikring. Hva gjør vi for å trygge infrastrukturen, og har vi gode nok rutiner? Vi svarte det samme til alle, og det følte som om svaret ble greit mottatt.

Men hun merket også en dreining mot at det ble stilt spørsmål ved norsk delingskultur, om det var så lurt å være så åpne i en slik situasjon?

- At kartene over rørledningssystemene ligger fritt tilgjengelig, ble det for eksempel spurt mye om. Og om det tillitsbaserte systemet kanskje ble for naivt i en slik type unntakstilstand.

SAMHOLD OG STOLTHET

Randi Viksund er sikker på at den norske modellen er grunnen til at dette ble håndtert såpass bra.

- Åpenheten og tilliten mellom oss, selskaper og myndigheter er hovedårsaken til at dette gikk som det gjorde. Jeg kjente på det flere ganger - hvor privilegert jeg er som får jobbe i et slikt system. Det ble skapt mer samhold og mer stolthet i en situasjon som hadde stort potensial til økt splittelse og splid, sier hun og fortsetter:

- Det at en kan plukke opp telefonen og raskt få tak i sentrale personer i selskapene, enten ute på sokkelen eller på landanleggene, er utrolig viktig i en slik situasjon. Det samme gjelder myndighetene. Det ble holdt tett kontakt, og samtalene var alltid konstruktive.

Kommunikasjonssjef Linda Nordbø i Gassco.
(Foto: Morten Gjerstad)

SPØRSMÅL SOM IKKE KAN BESVARES

Media stilte også en del spørsmål som ikke kunne besvares. For eksempel var mange interessert i å høre om hvordan rørsystemet blir beskyttet. Men også når det gjaldt sikring var åpenhet en nøkkel, ifølge Viksund.

- Vi la oss på en linje i forhold til sikring der vi sa at vi ikke kunne gå inn på detaljer, men at vi hadde høynet beredskapsnivået, satt inn ekstra tiltak og samarbeidet nært med selskaper og myndigheter. Det svaret møtte forståelse.

- Utenom den store oppmerksomheten gav pressen oss gode arbeidsforhold, sier Viksund.

LÆRDOM

Nordbø og Viksund er enige om at tiden før og etter Nord Stream-hendelsen har vært utfordrende, men lærerik.

- Først og fremst var det godt å se at vi faktisk var rigget for dette, sier Nordbø.

Den store oppmerksomheten krevde mye av hele organisasjonen. Kommunikasjonsavdelingen måtte ha tett kontakt med de andre fagmiljøene på huset for å kunne gi presise nok svar.

- Det er jo likt i alle slike organisasjoner, men her stod vi i en situasjon der informasjonsbehovet utenfra nærmest var umettelig. Det krevde mye av alle, men jeg synes vi håndterte det bra, sier Nordbø.

Viksund er glad for spørsmålene de stilte seg internt i første fase. At de bestemte at fokuset måtte være kjerneoppgavene, og at alt annet var underordnet. Likevel mener hun at innsatsen fra alle ansatte har vært ekstraordinær, uten at det i særlig grad har skapt veldig stor slitasje.

- Det ble en slags forsterket opplevelse av at vi alle har en viktig jobb, og at enormt mye og mange var avhengige av at vi holdt tunga beint i munnen og gjorde jobben vår. Det skapte en boost i organisasjonen.

TILBAKE TIL NORMALEN?

Godt inn i 2023 har oppmerksomheten roet seg noe for de som jobber med kommunikasjon i Gassco. Henvendelsene er færre, og om ikke dagliglivet er tilbake helt slik det var før Nord Stream-hendelsene, så mener Viksund at de er nærmere en normalsituasjon nå.

Randi Viksund, leder for stab og forretningsstøtte i Gassco. (Foto: Gassco)

- Det er vi så absolutt. Men det viktig å minne seg på at dersom en har gode rutiner i en normalsituasjon, vil rutinene også fungere i en krise. Det har vi i alle fall lært av denne tiden. Og så hjelper det at vi øver ofte og jobber med å se for oss ulike scenarioer.

Oppmerksomheten om Gassco har økt, og mye har vært av det gode slaget.

- Vi har fått mye skryt for vår ro og åpenhet, sier Viksund og viser til at dette ble framhevet i begrunnelsen for at Gassco ble tildelt Norsk Petroleumsforenings bransjepris for 2022.

For Linda Nordbø har jobben i Gassco nå blitt litt mer slik hun opprinnelig så for seg. Og godt er det.

- Det første året ble ikke som jeg hadde trodd, nei. Dette snakkes det ofte om rundt kjøkkenbordet hjemme. Og selv om det ikke er like travelt på jobben lenger, føler jeg at Gassco er mer på radaren og i folks bevissthet nå - på godt og vondt.

- En ting er oppmerksomheten som kan være både tidkrevende og slitsom, men det er også en anledning til å få fortelle omverden om hvem vi er og hva vi driver med.

- At vi er til å stole på, og har evnen til å stå støtt i en storm. ★

Ønsker du å høre Linda Nordbø fortelle om sitt første år i Gassco, og om hvordan hverdagen endret seg for hele selskapet, så hør vår podkast: Å være klar for det uventede. Søk opp Petroleums-tilsynet på din foretrukne podkast-plattform.

FAKTA:

Økt overvåking av infrastruktur

Russlands invasjon av Ukraina har medført økt oppmerksomhet om trusselbildet for petroleumssektoren, energisikkerhet i Europa og viktigheten av sikker drift på norsk sokkel.

Norge gir et viktig bidrag i dagens situasjon ved å opprettholde høy produksjon av olje og gass gjennom fortsatt høy regularitet i leveransekjeden.

Regjeringen har iverksett tiltak for å skjerpe beredskapen knyttet til infrastruktur, landanlegg og innretninger på norsk sokkel, og har utpekt kontroll med utvinning av petroleum og transport av gass i rør til Europa som grunnleggende nasjonale funksjoner.

I etterkant av angrepet på rørledningene Nord Stream 1 og 2 i Østersjøen i september 2022, har det vært enighet i Nato om økt overvåking i Nordsjøen, og en styrking av arbeidet med å beskytte kritisk infrastruktur, inkludert olje- og gassrørledninger.

Sikkerhet rundt kritisk infrastruktur er styrket innenfor flere domener. Delingen av informasjon og etterretning er også forsterket.

Både myndighetene og selskapene bidrar til barrierer som beskytter infrastruktur og gasstransport mot bevisste anslag.

Det norske gasstransportsystemet

Transportkapasiteten i det norske rørledningssystemet er i dag om lag 117 milliarder kubikkmeter (Sm³) tørrgass per år. Integrert i rørledningssystemet er tre landanlegg for gass – Kårstø, Kollsnes og Nyhamna – som tar imot rikgass fra feltene. Fra rikgassen blir det skilt ut tørrgass for videre transport gjennom rørledningene til mottaksterminalene i utlandet.

Det er fem mottaksterminaler for norsk gass på kontinentet; to i Tyskland, én i Belgia, én i Frankrike og to i Storbritannia. I tillegg har en Nybro i Danmark, som leverer gass til Danmark og videre til Polen.

Mesteparten av gasstransportsystemet har felles eierskap gjennom interessentskapet Gassled, med Gassco som nøytral og uavhengig operatør. *Kilde Gassco*

AV EILEEN BRUNDTLAND

Honnør til olje- og gassbransjen

– Vi skal vera merksame på at dagens situasjon kan vera eit middel for å skapa endå større usikkerheit. Om det vert sådd tvil om Noregs si evne til levera sikker energiforsyning til Europa, vil det skapa vanskar for dei europeiske landa, seier forsvarssjef Eirik Kristoffersen. (Foto: Forsvaret)

Forsvarssjef Eirik Kristoffersen roser petroleumsnæringa for godt arbeid med sikkerhet og sikring i det som er den mest alvorlege sikkerhetspolitiske situasjonen på mange tiår.

Den norske forsvarssjefen seier at samarbeidet mellom Forsvaret, myndigheiter og selskapa i oljebransjen har vore svært god etter den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022. Han framhevar også petroleumsnæringa.

- Norsk oljeindustri er veldig god på sikkerhet. Denne kompetansen kan også brukast i samband med sikring, uttaler Kristoffersen i eit lengre videointervju som blei gjort i samband Ptil sin Topplederkonferanse hausten 2022.

INGEN DIREKTE TRUSSEL NÅ

Forsvarssjefen understrekar at det ikkje er noko som talar for eit militært angrep mot Noreg, men at vi har blitt eit meir utsatt mål på grunn av rolla vår som sentral energileverandør.

- Heile Europa er meir avhengig av norsk energi og gass, og ønsker å bli kvitt avhengigheita av russisk energi. Det gjer at Noreg er viktigare for Europa. Og dermed viktigare for Russland.

- Vi skal vera merksame på at dagens situasjon kan vera eit middel for å skapa endå større usikkerheit. Om det vert sådd tvil om Noregs si evne til levera sikker energiforsyning til Europa, vil det skapa vanskar for dei europeiske landa.

IKKJE NAIVE

Forsvarssjefen understrekar at Noreg aldri har vore naive og stolt heilt på Russland, men at vi har følgd godt med både etterretnings- og sikkerheitsmessig.

- President Putin har fullstendig utspelt si rolle som ein person vi kan stole på, dersom vi nokon gong har gjort det.

Å bygge eit forhold til Russland når krigen ein gong er over, kjem likevel til å bli viktig, meiner Kristoffersen.

- Noreg blir ikkje ferdig med Russland. Vi er naboar, vi har felles grense i nord og vi har tradisjon for å finna løysingar innanfor fiskeri og ressursforvaltning, seier han. ★

*Sjå heile intervjuet
med Eirik Kristoffersen
på ptil.no/forsvarssjef*

AV OLAV HOVE

Løypepenggevirus ga viktig læring

Natt til 19. mars 2019 blei leiinga i Hydro vekt av urovekkande nyheiter. Konsernet var ramma av det som såg ut som eit stort cyberangrep. Ingen visste omfanget eller ante konsekvensane, berre at no var det alvor.

Hydro måtte fram med tusj og papir for å varsle dei ansatte om ikkje å slå på pc-ane. - Noko av det første vi måtte gjere, var å lage ein handskriven åtvaring ved hovudinngangen vår. For det var ingen som lenger hadde tilgang til ein skrivar, fortel Halvor Molland.

(Foto: Terje Pedersen/NTB)

Det massive cyberangrepet mot Hydro i 2019 ramma 32 000 tilsette og aktivitet i 40 land.

Kva gjer eit konsern som blir utsett for noko slikt, eit angrep som set dei aller fleste system ut av spel, og som lammar eit heilt konsern? Kor startar ein?

- Vel, seier informasjonsdirektør Halvor Molland i Hydro, noko av det første vi måtte gjere, var å lage ei handskriven åtvaring ved hovudinngangen vår. For det var ingen som lenger hadde tilgang til ein skrivar.

Molland var ein av dei som blei vekt den natta. Sidan har han fortalt historia om det som skjedde gong på gong. Og ho startar, i følgje han sjølv, ofte med den handskrivne lappen, som for mange er blitt eit symbol på nettopp kor omfattande angrepet var.

KREATIVE METODAR

- Det neste vi gjorde, var å melde saka til politiet. Via sms. For ingen hadde tilgang til nett. Vi hadde ikkje så stort håp om at dette var ei sak som skulle bli løyst, men det var det rette å gjere.

Så korleis fekk ein då ut informasjon til 32 000 tilsette i 40 land?

- Det var ein kombinasjon mellom å gjere det vi hadde trent på under øvingar, og kreativitet.

Hydro hadde øvd på å handtere eit cyberangrep. Det fanst grundige planar, og organisasjonen var trent til å mobilisere raskt.

- Men eit angrep i dette omfanget hadde vi ikkje sett for oss.

Dei måtte være kreative for å få ut informasjon. Det blei oppretta WhatsApp-grupper, og ein eigen nyheits-app for Hydro-tilsette.

HANDTERING AV ANGREPET

Torstein Gimnes Are, Hydro sin sjef for informasjonssikkerheit, blei òg vekt denne marsnatta for litt over fire år sidan. For han handla det med ein gong om å skaffe seg oversikt.

Det var inga enkel oppgåve

- Når ein blir utsett for eit cyberangrep, handlar det ofte om å isolere, avgrense og stenge ned. Men her såg vi at dei aller fleste forretningsområda, i alle land vi opererer i, var ramma. Det blei tidleg klart at her stod vi overfor eit massivt angrep som ville ha store konsekvensar for systema våre, fortel Gimnes Are.

I Hydro har dei ein felles it-plattform som alle forretningsområda nyttar. Og den første responsen var nettopp å slå av nettverkskoblingar og serverar. Folk som kom på jobb, måtte få i gang manuelle rutinar der systema ikkje var tilgjengelege.

- Det var ein kaotisk tilstand, men for oss starta arbeidet med å bygge opp att ein trygg infrastruktur med ein gong. Oppbygginga var basert på eit backup-system som er uavhengig av it-plattformen vår.

Det var eit arbeid som skulle ta fleire veker og månader.

I dei første vekene hadde ein altså eit konsern som stod utan it-system. Dette slo ut ulikt. I og med at produksjonssystema ikkje var direkte knytt til konsernet sine it-system, kunne dei fleste fabrikkane fortsette produksjonen. Men alle støtte-systema var ikkje tilgjengelege for fabrikkane, noko som gjorde at det var vanskeleg å oppretthalde drifta lenge.

- For eksempel hadde ein ikkje tilgang til kundelister og ordrebøker, fortel Gimnes Are.

19.03.2019

Hydro Network.

ices to the Hydro
eices connected

Phone/Tablet etc.)

ORBS
HYDRO ER
UNDER CYBER-
ANGREP.

IKKE KOBLE
PC TIL NETTVEKK
INNTIL NY
BESKJED

ORBS

EIN BELGISK HELT

Kraftverkssystema til Hydro var dei som var minst råka. Dei er underlagt beredskapsforskrifta i Noreg, som set heilt konkrete krav til korleis slike system må separerast frå selskapa sine it-system. Difor unngjekk dei å bli ein del av angrepet, i motsetning til fabrikkane.

Men også der fanst det unntak. Ein av Hydro sine fabrikkar, i Lichtervelde i Belgia, slapp stort sett unna. Men det hadde ei personavhengig årsak. Sals sjefen der hadde i utgangspunktet lita tiltru til it-systema, så kvar måndag morgon skreiv han ut alle ordrane og sette dei inn i ein ringperm.

- Han blei ein helt, for fabrikken var meir eller mindre urørt av angrepet og produserte som vanleg, fortel Halvor Molland

I resten av fabrikknettverket til Hydro tømde tilsette papirkorger og containerar på jakt etter eventuelle kundedata folk kunne ha skrive ut, men på fabrikken i Lichtervelde hadde dei alle kundedata tilgjengeleg på papir.

- Det fans altså unntak, men for dei fleste andre områda i konsernet, hadde vi ein situasjon som kan samanliknast med at du kastar alle datamaskiner og mobilar ut av vindauga og prøver å halde verksemda i gong i seks-åtte veker, seier Molland.

Torstein Gimnes Are (til venstre) og Halvor Molland i Hydro.
(Foto: Morten Gjerstad)

Beredskapsleiinga i Hydro vedtok straks å være opne om det som hadde skjedd. Tidleg morgonen etter angrepet blei det sendt ut ei børsmelding og ei pressemelding om situasjonen.

- Me prøver alltid å være opne. Eg vil seie det er ein del av kulturen vår. Men det er klart at det er ein del ting ein ikkje kan seie av omsyn til konkurranse og slikt. Og her var me òg i ein situasjon der ikkje alt kunne seiast av sikringsomsyn.

Alle som jobba med å rette opp systema i Hydro, visste at angriparane framleis hadde tilgang til dei same systema, og at dei truleg følgde med i media. Difor måtte det takast ein del omsyn til kva ein kunne dele med omverda.

- Det var krevjande, men vi var så opne vi kunne vere til ei kvar tid.

KRAV OM LØYSEPEN GAR

Cyberangrepet som råka Hydro, var eit såkalla løysepengevirus. Det vil enkelt seie at nokon tok kontroll over systema og tilbydde Hydro å få tilbake denne i

byte mot pengar. Men å betale var aldri eit tema.

- Sjølv om vi hadde betalt, ville angriparane framleis hatt tilgang til systema våre, så det var aldri aktuelt, seier Gimnes Are.

Han fortel at viruset kom inn i systema ved at ein tilsett opna eit vedlegg i ein e-post frå ein person han kjende godt, og som han venta ei melding frå.

- Med andre ord er det ikkje noko poeng å klandre nokon for dette.

Så er spørsmålet kva ein eigentleg kan gjere, når e-postar ein trur er heilt trygge, inneheld virus? Er cyberangrep noko ein ikkje fullt kan sikre seg mot?

- Det kan jo verke slik, og det er ei kjennsgjerning at om nokon vil bryte seg inn, og legg nok ressursar i det, så klarar dei det. Men for oss som har stått i ein slik situasjon og kjent på avmakt og frustrasjon, så har vi jo gjort oss mange nyttige erfaringar og læringspunkt når det gjeld å takle eit slikt angrep. Eg opplever at dei tilsette i Hydro er blitt meir bevisste og vakne, stiller spørsmål og ber om hjelp. Det handlar om å kommunisere med dei tilsette om truslane som finst, seier Gimnes Are, og legg til nokon gode råd:

- Backup er naturlegvis viktig, og å sørge for at all backup er kopla frå det ordinære it-systemet, slik at ein har tilgang til det ein treng dersom ein må bygge opp på nytt - slik vi måtte.

- Så har vi i Hydro den fordelene at vi trener mykje, tenker gjennom ulike scenarior og regelmessig stiller spørsmål om backup-systema er gode nok. Det er noko alle selskap, uavhengig av størrelse, bør gjere.

- Og så er det ikkje dumt å ha noko på papir som kan hjelpe deg å oppretthalde aktiviteten om noko slikt skulle skje, seier han, og trekk òg fram viktigheita av segregeringa som Hydro

har mellom it-plattformar og fabrikkane, som hjalp dei å halde produksjonen i gang.

Halvor Molland fortel at Hydro ofte har kurs og øvingar rundt tema som phishing og sosial manipulering, og at ein prøver å halde kontinuerleg merksemd om it-sikkerheit i organisasjonen.

- Det kan handle om alt frå kurs om korleis ein oppdagar skadeleg e-post, til korleis ein skal stilla seg til TikTok eller ChatGPT, seier han.

PENSIJONISTANE HADDE KOMPETANSEN

Det var ikkje berre innanfor it-sikkerheit at det var læring i Hydro; det viste seg i etterkant at det kan være lurt å ta nokre steg tilbake innimellom.

- Uavhengig av it-systema så ser vi jo på fabrikkane våre at effektiviseringa og automatiseringa i nokre tilfelle har gått for langt. Det er blitt fjerna litt for mange knappar. Vi lærte at det å ta tilbake nokre manuelle styringssystem på maskinar er lurt - for å oppretthalde produksjonen i ei krise, fortel Molland.

Då produksjonen stoppa opp, opplevde Hydro at ein del pensjonistar kom tilbake og tilbydde sin kompetanse i å styre maskinar manuelt.

- Det kunne være maskinar som hadde vore automatiserte så lenge at ingen tilsette hadde opplevd at dei blei styrte manuelt.

Molland fortel om fleire avisoverskrifter av typen «Hydro redda av pensjonistane». Sjølv vil han ikkje trekke det så langt.

- Men det er ingen tvil om at det å ha fagkunnskap om å kunne køyre eit system både manuelt og gjennom eit it-system, er viktig - og noko me tek med oss som endå eit nyttig læringspunkt.

STORE TAP

Dei dokumenterte tapa for Hydrokonsernet etter angrepet kom på over 800 millionar kroner.

Politiet veit i dag mykje meir om kven som gjennomførte angrepet, og ikkje minst har dei, ved hjelp av all dokumentasjonen frå Hydro, lært mykje om korleis ein betre kan stoppe slike angrep.

For Halvor Molland er dette nok ei stadfesting av at Hydro gjorde mykje rett i timane etter angrepet.

- Vi hadde ikkje forventa at politiet og Nasjonalt tryggingorgan (NSM) skulle klare å nøste så mykje opp i denne saka. Men det betyr berre, nok ein gong, kor viktig det er med openheit, seier han. ★

Vil du høyre meir av denne historia, finn du den på ptil.no/ podkast. Episoden heiter «Cyberangrepet», og der fortel Halvor Molland og Torstein Gimnes Are med eigne ord korleis dei opplevde angrepet i 2019.

FAKTA:

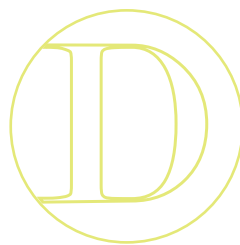
Styrket IKT-sikkerhet

Beskyttelse av IKT-systemer er vesentlig også i petroleumssektoren. Dette gjelder både systemene som styrer prosessene for utvinning av hydrokarboner så vel som informasjon om virksomheter og aktiviteter i næringen.

Norske myndigheter har over tid adressert etterretningstrusselen mot petroleumssektoren og behovet for å styrke sikkerheten.

Ptil har understreket behovet for årvåkenhet og at selskapene har kontroll med egen evne til respons. Vi har også vært pådriver for og bidratt til økt kunnskap om risiko knyttet til IKT-sikkerhet.

Ptil har bred kontakt med næringen, og kommuniserer utfordringer og tiltak for økt robusthet i IKT-sikkerheten gjennom ulike aktiviteter og arenaer for samhandling.

ANSVARLEG UTGJEVAR ER
PETROLEUMSTILSYNET
Professor Olav Hanssens veg 10
Postboks 599
NO-4003 Stavanger
Telefon: 51 87 32 00
E-post: postboks@ptil.no
Nettstad: www.ptil.no

REDAKSJON

Inger Anda (sjefredaktør/journalist)
Øyvind Midttun (redaktør/journalist)
Eileen Brundtland (journalist/nettredaktør)
Olav Hove (journalist)
Gunlaug Leirvik (journalist)
Janne-Beth Carlsen N'Jai (grafisk designar)
Margrethe Hervik (distribusjon)

OPPLAG

Norsk: 5 500
Engelsk: 2 000

PAPIR

Omslag: Munken Polar, 300 gram
Materie: Munken Polar, 150 gram

TRYKK

Aksell, Stavanger
Redaksjonen blei avslutta 5. mai 2023

